

Bilaga till checklista – Försöksdjur allmän



Fastställd den 6 oktober 2026

Innehåll

Innehåll	2
Inledning	5
Definitioner	5
Regelverk	6
Risiklassificering och riskanalys	7
Ansvar	7
Hur förbereds den operativa djurskyddskontrollen?	8
Rapportering och registrering av offentlig djurskyddskontroll	9
Kontrollpunkter	10
FöDj 1. Verksamhetstillstånd finns för den verksamhet som bedrivs och för de djurslag som hålls	10
FöDj 2. Försöksdjursanläggningen är godkänd och byggnaden stämmer överens med godkännandet	11
FöDj 3. Kraven på destinationsuppfödning är uppfyllda för de försöksdjur som hålls i försöksdjursanläggningen	12
FöDj 4. Utrymmen där landlevande försöksdjur hålls är tillräckligt stora	13
FöDj 5. Utrymmen där försöksdjur hålls är tillfredställande rena	14
FöDj 6. Klimatet i djurutrymmena är anpassat efter försöksdjurens behov	15
FöDj 7. Ljud och vibrationer i djurutrymmena är av godtagbar nivå och frekvens	16
FöDj 8. Ljus och belysning är tillräcklig för skötsel och tillsyn och dess frekvens och periodicitet är lämplig för de försöksdjur som hålls	16
FöDj 9. Rastning och tillgång till utomhusutrymme sker enligt djurslagsspecifika bestämmelser	17
FöDj 10. Lagerutrymmen och behållare för foder och strö stämmer överens med godkännandet för försöksdjursanläggningen och hålls tillfredsställande rena	18
FöDj 11. Rengörings- och diskutrymmen stämmer överens med godkännandet för försöksdjursanläggningen och hålls tillfredsställande rena	18
FöDj 12. Lokaler för djurförsök och operativa ingrepp stämmer överens med godkännandet för försöksdjursanläggningen och hålls tillfredsställande rena	19
FöDj 13. Försöksdjuren ges tillräckligt med lämpligt foder av god kvalitet. Fodret presenteras så att det uppfyller djurens beteendebestöv	19
FöDj 14. Försöksdjuren har fri tillgång på dricksvatten av god kvalitet och anpassat för arten	20
FöDj 15. Det finns en plan för berikning av försöksdjurens miljö	20

FöDj 16. Inredning och berikning för landlevande försöksdjur är anpassad efter försöksdjurens behov, följer framtagna berikningsplan och djurslagsspecifika bestämmelser	21
FöDj 17. Försöksdjuren har tillgång till lämpliga boplatser med tillgång till strö och bäddmaterial	22
FöDj 18. Vattenförsörjning, vattenkvalitet och klimat för hel- och halvakvatiska försöksdjur är anpassade efter försöksdjurens behov och toleransgränser	22
FöDj 19. Reservsystem och larmsystem finns och fungerar tillfredsställande	23
FöDj 20. Automatiska system och anordningar ses till i tillräcklig omfattning	24
FöDj 21. Avel och uppfödning sker enligt djurslagsspecifika bestämmelser. Kompletterande inrednings- och berikningskrav följs	24
FöDj 22. Sjuka och skadade försöksdjur ges nödvändig vård och kan vid behov tas om hand i särskilt utrymme	25
FöDj 23. Avlivning av försöksdjur sker med godkända metoder och av utbildad och kompetent personal enligt gällande bestämmelser	26
FöDj 24. Operativa ingrepp som inte är en del av ett djurförsök utförs enligt gällande bestämmelser	26
FöDj 25. Försöksdjuren behandlas väl och sköts enligt skötselplanen	27
FöDj 26. Det finns en arbetsinstruktion för skötsel, samt information om hur försöksdjuren skyddas vid oväntade händelser, 3R principen och om de djurarter och stammar som finns	28
FöDj 27. Tillsyn av försöksdjuren och kontroll av miljöförhållandena där försöksdjuren vistas sker tillräckligt ofta	29
FöDj 28. Sociala försöksdjur hålls i stabila grupper av kompatibla individer	30
FöDj 29. Märkning av försöksdjur sker enligt tillåtna metoder. Primater, hundar, katter och kaniner har individuell identitetsmärkning	31
FöDj 30. Det finns skriftliga instruktioner om förebyggande djurhälsovård, djurskyddsrelaterade åtgärder samt bedömning av försöksdjurens fysiska och psykiska välbefinnande	31
FöDj 31. Journal förs för alla försöksdjur i verksamheten, innehåller de uppgifter som krävs, förs kontinuerligt samt bevaras i minst fem år	32
FöDj 32. Dokumentation såsom journaler, tillstånd, arbetsrutiner samt skriftliga planer förvaras lätt tillgängliga för personalen	33
FöDj 33. Det finns instruktioner för åtgärdande av brister i byggnader och utrustning, åtgärder vid nödsituationer och beredskapsplaner för försöksdjurens hälsa och välbefinnande när djurhållningen brister	34
FöDj 34. Bristande efterlevnad av gällande bestämmelser och djurförsöksetiska godkännanden dokumenteras och lämpliga åtgärder vidtas	35
FöDj 35. Det finns en plan för socialisering inför utplacering efter djurförsök	35
FöDj 36. Föreståndare finns tillgänglig, har insyn i verksamheten och har den utbildning och kompetens som behövs för verksamheten	36

FöDj 37. Försöksdjursveterinär eller expert finns tillgänglig och har den utbildning och kompetens som behövs för verksamheten	37
FöDj 38. Etolog finns tillgänglig och har den utbildning och kompetens som behövs för verksamheten	37
FöDj 39. Det finns tillräckligt med personal och resurser så att arbetsuppgifterna kan utföras enligt gällande bestämmelser	38
FöDj 40. Personalen har den utbildning och kompetens som krävs för uppgiften	38
FöDj 41. Ett djurskyddsorgan finns inom verksamheten och består av rätt kompetenser	39
FöDj 42. Djurskyddsorganet fullgör sina uppgifter och för journal över råd och bedömningar	40
FöDj 43. Framställning av- och avel med genetiskt modifierade försöksdjur sker efter godkännande från djurförsöksetisk nämnd	41
FöDj 44. Vid genbestämning av genetiskt modifierade försöksdjur används icke invasiva metoder eller överbliven vävnad från märkning alternativt metod som godkänts av djurförsöksetisk nämnd	41
FöDj 45. Stämmer det att inga övriga brister upptäcktes vid kontrollen?	42
FÖDJ 46. Försöksdjursanläggningen är utformad och sköts så att försöksdjur som hålls på anläggningen inte kan rymma	42
FÖDJ 47. Om det finns mer än en föreståndare i verksamheten, finns det en tydlig delegationsordning med ansvarsfördelning mellan olika föreståndare	43
FÖDJ 48. Om det finns mer än en försöksdjursveterinär eller expert i verksamheten, finns det en tydlig delegationsordning med ansvarsfördelning mellan olika försöksdjursveterinärer eller experter	43
FöDj 49. Försöksdjur av arter som är inkompatibla eller kräver olika miljöförhållanden hålls åtskilda	43
FöDj 50. Det finns utrymmen där nya försöksdjur som kommer till försöksdjursanläggningen kan isoleras till dess att deras hälsotillstånd har fastställts	44
FöDj 51. Utrymmen där hel- och halvakvatiska försöksdjur hålls är tillräckligt stora	44
FöDj 52. Inredning och berikning för hel- och halvakvatiska försöksdjur är anpassad efter försöksdjurens behov, följer framtagna berikningsplan och djurslagsspecifika bestämmelser	45

Inledning

Denna vägledning är beslutad av Jordbruksverket och ger en information om hur bestämmelserna som rör försöksdjurens välfärd bör kontrolleras. En vägledning är inte juridiskt bindande. Vägledningen beskriver lämpliga sätt att kontrollera efterlevnaden av bestämmelserna. Det kan dock finnas andra kontrollåtgärder som också är lämpliga.

Syftet med vägledningen är att skapa en tydlighet i arbetet med att kontrollera försöksdjursverksamheter.

Syftet med djurskyddskontrollerna är att säkerställa att djurskyddslagstiftningen efterlevs. Djurskyddslagstiftningen syftar till ett gott djurskydd, främjande av en god djurvälfärd och respekt för försöksdjur.

Kontrollpunkterna i denna vägledning är till skillnad från kontrollpunkterna i checklistan lagda i nummerordning. Detta för att göra det lättare att hitta i vägledningen.

Ansvarig enhet är försöksdjursenheten, telefonnummer till växeln (be att bli kopplad till försöksdjursenheten): 036-15 50 00, mejllåda:
forsoksdjur@jordbruksverket.se.

Det är länsstyrelsens djurskyddsinspektörer som ansvarar för den operativa djurskyddskontrollen inom försöksdjursverksamhet. Förvarsinspektören för hälsa och miljö (FIHM) ansvarar för tillsyn och djurskyddskontroll för försöksdjursverksamhet inom Förvarsmakten.

Definitioner

Försöksdjur samt djurförsök

I första kapitlet i djurskyddslagen (2018:1192) kan du hitta följande definitioner som rör försöksdjur och djurförsök;

3 § Med försöksdjur avses djur som används eller är avsedda att användas i djurförsök. Med försöksdjur avses även djur som har använts eller har varit avsedda att användas i djurförsök och som förvaras på en anläggning eller i ett annat förvaringsutrymme för försöksdjur.

Ett försöksdjur är ett djur som används i djurförsök eller som föds upp, förvaras eller tillhandahålls för djurförsök.

4 § Med djurförsök avses användning av djur för

1. vetenskaplig forskning,
2. sjukdomsdiagnos,
3. utveckling och framställning av läkemedel eller kemiska produkter,

4. undervisning, om användningen innebär att djuret avlivas, utsätts för operativt ingrepp, injektion eller blodavtappning eller om djuret orsakas eller riskerar att orsakas lidande, samt
5. andra jämförbara ändamål.

Med djurförsök avses också

- framställning av djur med förändrad arvs massa, om gentekniska, kemiska eller andra liknande metoder används, och
- bevarande genom avel av en stam av djur med förändrad arvs massa med bibehållande av djurens genetiska egenskaper i de fall där djur kan orsakas lidande.

Det är alltså syftet med användningen av djuret som avgör om det är ett djurförsök eller inte. Försökssituationer där djur inte utsätts för något lidande kan alltså även de vara djurförsök. Exempel på detta kan vara användande av försöksdjur i observationsstudier eller avlivning av försöksdjur utan att försöksdjuret utsätts för något ingrepp eller liknande.

Djur som används i djurförsök och utsätts för lidande ska dock inte anses vara utsatta för onödigt lidande om detta har godkänts av en djurförsöksetisk nämnd. Det innebär att alla åtgärder eller ingrepp som kan medföra lidande måste vara specificerade i det djurförsöksetiska godkännandet.

Kontrollobjekt

Enligt 4 § Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2022:13) om offentlig kontroll på djurskyddsområdet definieras ett kontrollobjekt som verksamhet som har tillstånd att få använda, föda upp, förvara eller tillhandahålla försöksdjur enligt 7 kap. 2 § djurskyddslagen (2018:1192).

Regelverk

Tillämpliga regelverk som rör försöksdjur samt djurförsök:

- djurskyddslagen (2018:1192),
- djurskyddsförordningen (2019:66),
- Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2025:28) om försöksdjursverksamhet,
- Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2025:29) om djurförsöksetisk prövning,
- Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2022:13) om offentlig kontroll på djurskyddsområdet, samt
- Kommissionens riktlinjedokument om skydd av djur som används för vetenskapliga ändamål ”Caring for animals aiming for better science Directive

2010/63/EU on protection of animals used for scientific purposes : inspections and enforcement”, publicerad 2018.

Riskklassificering och riskanalys

Enligt 13 § Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2022:13) om offentlig kontroll på djurskyddsområdet ska kontrollobjekt med krav på tillstånd att använda, föda upp, förvara eller tillhandahålla försöksdjur riskklassificeras och kontrolleras. Minst en tredjedel av de som har tillstånd att få använda försöksdjur ska kontrolleras varje år. De som har tillstånd att få använda, föda upp, förvara eller tillhandahålla primater ska kontrolleras varje år.

Följande faktorer ska användas som grund för riskklassificering.

1. antal djur och vilka djurslag som hålls,
2. tidigare kontrollresultat,
3. information som kan tyda på bristande efterlevnad samt
4. i fråga om användare, även antal och typ av djurförsök.

För verksamheter med tillstånd att använda försöksdjur ska även antal och typ av djurförsök användas som grund för riskklassificeringen. När det gäller typ av djurförsök är det lämpligt att prioritera djurskyddskontroll av djurförsök där försöksdjurens lidande riskerar bli stort på grund av klassificering (ringa, måttlig avsevärd, terminal svårhet). Detsamma gäller exempelvis djurförsök där osäkerheten kring utfallet är stort såsom djurförsök som ska utvärderas i efterhand och djurförsök med nya okända djurmodeller eller framställning av genetiskt modifierade försöksdjur med förväntat skadliga fenotyper. Det är lämpligt att sprida djurskyddskontroller mellan olika föreståndare, försöksledare och inom olika verksamhetsgrenar.

Djurskyddskontrollregistret (DSK) fungerar inte för att ta fram en riskklassificering för försöksdjursverksamhet. Länsstyrelserna har tillfälligt tagit fram ett eget register för detta.

Ett lämpligt sätt att lägga upp sina djurskyddskontroller kan vara att göra en första omfattande kontroll av hela verksamheten och försöksdjursanläggningen med hjälp av den allmänna checklistan och sedan vid efterföljande kontroller enbart eller i huvudsak fokusera på stickprovskontroller med hjälp av djurförsökschecklistan.

Ansvar

Inför djurskyddskontrollen kan det vara lämpligt att ta reda på vilka personer inom försöksdjursverksamheten som har de olika rollerna som specificeras i verksamhetstillståndet. De olika rollerna ansvarar för olika uppgifter (se nedan).

Beroende på vilken information som behövs vid djurskyddskontrollen kan olika personer med olika ansvar behöva tillfrågas. Eventuellt kan någon kontaktas i förväg om det är ett önskemål att viss dokumentation plockas fram inför djurskyddskontrollen.

Som tillståndshavare inom en försöksdjursverksamhet är man ytterst ansvarig för att försöksdjursverksamheten bedrivs bland annat enligt 7 kap. 6 § djurskyddslagen (2018:1192) och föreskrifter.

Som föreståndare är man enligt 3 kap. 2–4 §§ (SJVFS 2025:28) ålagd vissa uppgifter inom försöksdjursverksamheten som man ska ansvara för. Om det finns mer än en föreståndare inom en försöksdjursverksamhet ska det finnas en delegationsordning som visar ansvarsfördelningen mellan de olika föreståndarna.

Som försöksdjursveterinär eller expert är man enligt 3 kap. 6–7 §§ (SJVFS 2025:28) ålagd vissa uppgifter inom försöksdjursverksamheten som man ska ansvara för. Om det finns mer än en försöksdjursveterinär eller expert inom en försöksdjursverksamhet ska det finnas en delegationsordning som visar ansvarsfördelningen mellan de olika försöksdjursveterinärerna eller experterna.

Som försöksledare är man enligt 3 kap. 8 § (SJVFS 2025:28) ålagd vissa uppgifter inom försöksdjursverksamheten som man ska ansvara för.

Hur förbereds den operativa djurskyddskontrollen?

Det finns två checklistor för försöksdjur. Den allmänna checklistan använder du när du ska gå igenom alla tillstånd, rutiner och journalföringssystem samt genomföra en allmän djurskyddskontroll av försöksdjursanläggningen eller verksamheten. Djurförsökschecklistan använder du när du ska kontrollera enskilda djurförsök eller djurgrupper. Listorna kan användas vid samma djurskyddskontroll eller separat vid olika kontroller exempelvis beroende på hur stor försöksdjursanläggningen är eller vilka kontroller som gjorts tidigare. Båda checklistorna kan användas för djurskyddskontroll av hela objektet eller för stickprovskontroller. Man kan lägga till obegränsat antal djurförsökschecklistor kopplade till ett kontrolluppdrag i DSK.

Checklistorna kan du ladda ner från Jordbruksverkets hemsida.

Försöksdjur kan exempelvis användas i undervisning som kan innebära lidande, kliniska djurförsök, beteendestudier eller djurförsök på gårdar.

Djurskyddskontrollerna måste därför anpassas efter djurslag och typ av verksamhet.

Kontrollvägledningarna och checklistorna kan därför inte alltid ta hänsyn till alla möjliga försöksdjursverksamheter och alla punkter kan inte heller nödvändigtvis tillämpas för alla typer av djurförsök. Vid vissa djurförsök exempelvis med lantbrukets djur eller djurförsök på djurparker kan det därför rekommenderas att checklistan för dessa verksamheter tas med.

Innan djurskyddskontrollen är det viktigt att informera sig om både typ av verksamhet och de djurslag som ska kontrolleras. Det kan vara svårt att genomföra en djurskyddskontroll på en försöksdjursanläggning utan att vara inläst på vilken verksamhet som pågår där. Det kan därför vara bra att ha kontrollobjektens tillstånd och godkännanden sorterade på ett lämpligt sätt. Även vid djurskyddskontrollen av en försöksdjursanläggning är det lämpligt att i förväg gå igenom informationen om försöksdjursanläggningen såsom ritningar och besiktningsprotokoll. Om dessa saknas på länsstyrelsen kan de begäras ut från Jordbruksverket.

Som huvudregel gäller gynnande förvaltningsbeslut. Sveriges riksdag kan dock därefter ha beslutat om ny lagstiftning som påverkar delar eller hela beslutet. I sådana fall behöver verksamheten i den befintliga försöksdjursanläggningen anpassas på ett sådant sätt att gällande djurskyddslagstiftning efterlevs. Alla ändringar enligt 7 kap. 30 § djurskyddsförordningen (2019:66) ska godkännas av Jordbruksverket.

Inför en djurskyddskontroll av en försöksdjursanläggning måste du som djurskyddshandläggare vanligtvis byta kläder och eventuellt duscha för att komma in i lokaler med försöksdjur på grund av smittskyddsskäl. Djurrummen måste besökas i renhetsordning enligt personalens anvisningar. Det är också vanligt med en tidsgräns på 24–48 h för besök mellan olika djuravdelningar. Ibland är det inte heller tillåtet att ta med kontrollplatta, papper och penna. I sådana fall kan du be att få låna anteckningsmaterial eller mejla över checklistor som kan skrivas ut inne på försöksdjursanläggningen.

Det finns en del saker som med fördel kan kontrolleras på annan plats än i djurutrymmena. Alla punkterna under tillstånd och dokumentation kan exempelvis kontrolleras innan man kontrollerar själva djurutrymmena. Det ger en bra överblick och man har sedan denna bakgrundskunskap aktuell så man kan jämföra hur planerna fungerar i praktiken inne i djurutrymmena/i de lokaler där försöksdjuren vistas/hålls/förvaras.

Rapportering och registrering av offentlig djurskyddskontroll

DSK är ett register med kontrollobjekt som länsstyrelserna har tillgång till, enligt lagen (2009:619) om djurskyddskontrollregister och förordningen (2009:620) om djurskyddskontrollregister.

DSK som register är dock inte anpassat för försöksdjursverksamheter. Detta har medfört att länsstyrelserna tillfälligt har tagit fram ett eget register. Detta register är dock inte taget i bruk på nationell nivå.

Register över godkända försöksdjursanläggningar samt tillstånd att använda, föda upp, förvara eller tillhandahålla försöksdjur finns hos försöksdjursenheten.

Länsstyrelsen ansvarar för att se till att begära ut aktuella listor inför framtagande av riskanalys hos försöksdjursenheten.

Det framgår i 8 § Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2022:13) om offentlig kontroll på djurskyddsområdet att en kontrollmyndighet årligen ska rapportera resultatet av utförda offentliga kontroller till Jordbruksverket. Rapporten ska göras enligt de anvisningar som Jordbruksverket lämnar. Registrering av kontrollresultat ska göras i djurskyddskontrollregistret senast den 20 januari året efter att kontrollen har genomförts.

Kontrollrapporterna ska sparas minst fem år enligt artikel 34.5 direktiv 2010/63/EU.

Kontrollpunkter

FöDj 1. Verksamhetstillstånd finns för den verksamhet som bedrivs och för de djurslag som hålls

Kontrollen bör omfatta:

- att vissa djurförsök är undantagna kravet på verksamhetstillstånd,
- att det finns ett giltigt verksamhetstillstånd att använda, föda upp, förvara, eller tillhandahålla försöksdjur,
- att syfte och inriktning på den verksamhet som bedrivs stämmer överens med beskrivningen i verksamhetstillståndet,
- att djurslag och hållandesätt (exempelvis försöksdjur på försöksdjursanläggning eller anläggning för offentlig förevisning) som används i verksamheten stämmer överens med verksamhetstillståndet och
- att villkor i verksamhetstillståndet är uppfyllda.

Vägledning

För att bedriva verksamhet med försöksdjur krävs ett verksamhetstillstånd. Kravet på verksamhetstillstånd omfattar även däggdjursfoster och fågelfoster från och med den sista tredjedelen av deras normala utveckling och yngel som själva intar föda. Tillstånd krävs också vid djurförsök med försöksdjur av alla tidigare utvecklingsstadier av ryggradsdjur och bläckfiskar om de riskerar att orsakas lidande före eller efter att de föds eller kläcks.

Olika verksamhetstillstånd

- Tillstånd att använda försöksdjur krävs då man genomför djurförsök med försöksdjur.
- Tillstånd att föda upp försöksdjur krävs vid avel och uppfödning av försöksdjur. Tänk på att någon som både använder och föder upp försöksdjur behöver båda tillstånden.
- Tillstånd att tillhandahålla försöksdjur krävs för den som vill sälja eller leverera försöksdjur som inte har fötts upp i den egna verksamheten. Den som har tillstånd att föda upp försöksdjur och samtidigt säljer eller levererar försöksdjur behöver inte ha tillstånd att tillhandahålla försöksdjur. Detta gör att det är ovanligt med denna typ av verksamhetstillstånd.
- Tillstånd att förvara försöksdjur krävs om man vill förvara försöksdjur på en försöksdjursanläggning där de inte används, föds upp eller tillhandahålls. Även detta är ovanligt och skulle exempelvis kunna förekomma om försöksdjur mellan två djurförsök vistas på en annan försöksdjursanläggning än den där de används. Detta tillstånd behövs inte om man har något av de andra tillstånden.

Vissa typer av djurförsök är undantagna kraven på verksamhetstillstånd eller djurförsöksetiskt godkännande. Verksamheten ska då kunna visa och motivera hur djurförsöket uppfyller kraven i undantagsparagraferna. Det kan vara lämpligt att be personen som utför djurförsöket att redogöra för detta då det inte finns vare sig tillståndshavare eller föreståndare i dessa fall.

Tillståndshavaren har enligt djurskyddslagen ansvar att se till att verksamheten bedrivs enligt lagstiftningen.

Det kan finnas flera verksamhetstillstånd på en försöksdjursanläggning. Om det finns andra djurarter på försöksdjursanläggningen än de som är angivna i det kontrollerade verksamhetstillståndet är det inte automatiskt en brist utan de kan täckas av ett annat verksamhetstillstånd. Det kan då vara lämpligt att kontrollera om det finns andra giltiga verksamhetstillstånd på samma försöksdjursanläggning.

FöDj 2. Försöksdjursanläggningen är godkänd och byggnaden stämmer överens med godkännandet

Kontrollen bör omfatta:

- att försöksdjursanläggningen är godkänd med ett beslut och ett besiktningsutlåtande för de djurslag som hålls där. Även utrymmen där försöksdjuren bara vistas kortare tid, exempelvis laboratorier och operationssalar, måste vara godkända,
- att försöksdjursanläggningen inte har byggts till eller byggts om på ett sätt som kan påverka djurskyddet utan att detta har godkänts av Jordbruksverket,
- att man inte har bytt bursystem, hållningssätt eller på något annat sätt väsentligt ändrat inredningen så att försöksdjuren kan påverkas. Detta är också åtgärder som kräver godkännande från Jordbruksverket,
- att inte andra rum än de som står på beslutet används för djurhållning, och
- att eventuella villkor i beslutet är uppfyllda. Vissa försöksdjursanläggningar eller delar av försöksdjursanläggningar får exempelvis bara användas under kortare tid (korttidshållning).

Vägledning

För att underlätta djurskyddskontrollen är det bra att ha gått igenom försöksdjursanläggningens godkännande med tillhörande handlingar. Försöksdjursanläggningen får inte ha tagits i bruk utan ett gynnande besiktningsutlåtande eller om Jordbruksverket har godkänt att försöksdjursanläggningen tas i bruk innan besiktning. Det bör även kontrolleras om anläggningen har förändrats på något sätt som inte stämmer överens med beslutet. Det kan exempelvis vara nya bursystem eller ombyggnationer.

Undantag att utföra djurförsök utanför en försöksdjursanläggning:

Vissa djurförsök utförs inte på någon försöksdjursanläggning. En djurförsöksetisk nämnd kan besluta om undantag från kravet på att djurförsök ska utföras på en försöksdjursanläggning om det finns vetenskapliga skäl. Det kan exempelvis vara djurförsök med djur som huvudsakligen hålls för annat syfte än försöksdjursverksamhet men som tillfälligt används i djurförsök, som försöksdjur på veterinärkliniker. Det kan också vara djurförsök på försöksdjur som lever fritt i naturen eller djurförsök i djurparker. För dessa krävs inte något anläggningsgodkännande.

FöDj 3. Kraven på destinationsuppfödning är uppfyllda för de försöksdjur som hålls i försöksdjursanläggningen

Kontrollen bör omfatta:

- att djurslag som ska vara destinationsuppfödda är inköpta från godkända uppfödare eller avlade inom den egna verksamheten med ett godkänt tillstånd att föda upp försöksdjur. Kontrollen omfattar inte utländska uppfödare, och
- att eventuella dispenser från kravet kan styrkas med beslut från djurförsöksetisk nämnd.

Vägledning

Grundregeln är att försöksdjur ska vara destinationsuppfödda, det vill säga vara uppfödda i syfte att bli försöksdjur.

De djurslag som ska vara destinationsuppfödda är:

- | | |
|---|--------------------------|
| • samtliga arter av genetiskt modifierade ryggradsdjur, | • guldhamster, |
| • grodor av arten <i>Xenopus laevis</i> , <i>X. tropicalis</i> , <i>Rana temporaria</i> och <i>R. pipiens</i> , | • kinesisk dvärghamster, |
| • zebrafisk, | • gerbil, |
| • vaktel, | • kanin, |
| • mus, | • iller, |
| • råtta, | • hund, |
| • marsvin, | • katt, samt |
| | • primater. |

Det finns alltså inget krav på att exempelvis hästar, grisar eller höns ska vara destinationsuppfödda. Det gör det möjligt att köpa in försöksdjur av djurslag som inte omfattas av kravet på destinationsuppfödning från exempelvis vanliga bruksbesättningar.

Den djurförsöksetiska nämnden har möjlighet att medge undantag från kravet på destinationsuppfödning. Ett sådant undantag ska då framgå av det djurförsöksetiska godkännandet.

FöDj 4. Utrymmen där landlevande försöksdjur hålls är tillräckligt stora

Kontrollen bör omfatta:

- att djurutrymmena är minst så stora att alla försöksdjur samtidigt och utan hinder kan stå, röra sig och ligga med normala kroppsställningar,

- att utrymmena är i enlighet med måttbestämmelserna, och
- att eventuella avvikelser från måttbestämmelser under ett djurförsök har godkänts av en djurförsöksetisk nämnd.

Vägledning

De djurförsöksetiska nämnderna har möjlighet att medge undantag från bestämmelser angående djurhållning under ett djurförsök. En närmare kontroll kan göras stickprovvis eller i samband med kontroll av ett specifikt djurförsök.

Kontrollen ska ske mot de beslut som finns. Därför är det viktigt att ta del av beslutet inklusive besiktningsprotokollet för en försöksdjursanläggning innan den kontrolleras. Ibland kan det vara nödvändigt att även titta på ansökningshandlingarna för att veta vad som gäller för försöksdjursanläggningen.

FöDj 5. Utrymmen där försöksdjur hålls är tillfredställande rena

Kontrollen bör omfatta:

- att rengöring av djurutrymmen och byte av bottenmaterial, strömedel och bomaterial sker med sådant intervall att en god hygien och djurmiljö upprätthålls,
- att vatten till vattenlevande försöksdjur renas kontinuerligt, och
- att djurutrymmen hålls tillfredställande rena.

Vägledning

Burar eller boxar och andra utrymmen ska rengöras med sådant intervall att en tillfredställande hygienisk standard kan upprätthållas. Detta kan innebära olika intervaller beroende på vilket djurslag det handlar om, typ av djurförsök eller andra orsaker som gör att utrymmena blir smutsigare än vanligt. Vid exempelvis diabetesstudier kan försöksdjuren kissa mer än friska individer.

Tänk på att det kan finnas så kallade vaktpostdjur i de olika rummen som en del i hälsoinventeringen. Med vaktpostdjur avses försöksdjur som hålls i syfte att söka efter organismer som kan orsaka sjukdom eller påverka försöksdjurens fysiologi. Rutinen är då att man tar smutsigt spån från olika burar i rummet och lägger i vaktpostens bur för att utsätta detta försöksdjur för eventuella smittämnen som finns i rummet. Denna bur är då av nödvändighet mer nedsmutsad än övriga burar.

Man kan inte kräva att djurutrymmen ska vara helt rena vid kontrolltillfället. Det kan då vara lämpligt att fråga när nästa rengöring är planerad. Det ska då gå att se att städning sker med tillräckligt korta intervall så att det inte blir för smutsigt. Ett sätt att kontrollera om rengöringsrutinerna är tillräckliga kan vara att studera om försöksdjuren ser ut att ha sår, intorkad smuts eller avföring i pälsen. Om sårskador finns på grund av inte rengjorda djurutrymmen är rutinerna för renhållning inte tillräckliga.

FöDj 6. Klimatet i djurutrymmena är anpassat efter försöksdjurens behov

Kontrollen bör omfatta:

- att miljöförhållandena såsom temperatur och luftfuktighet kontrolleras dagligen,
- att luftcirkulation, dammnivåer och gaskoncentrationer hålls inom sådana gränser att de inte inverkar negativt på försöksdjurens välbefinnande,
- att ventilationsöppningar, eventuella fläktar, dörröppningar och fönster är lämpligt placerade och inte inverkar negativt på försöksdjuren, och
- att djur som hålls utomhus har tillgång till utrymmen som skyddar dem under väderförhållanden som kan orsaka dem lidande eller obehag.

Vägledning

Om du misstänker att det finns problem, kontrollera hur ventilationen fungerar i djurutrymmet och var till- och frånluftsdon sitter. Om du bedömer att det behövs, mät halten av luftföroreningar. Tecken på att det inte fungerar som det ska kan vara att försöksdjuren inte utnyttjar hela buren eller undviker vissa delar på grund av drag. Ett annat tecken kan exempelvis vara att det luktar ammoniak. Om den relativa luftfuktigheten är viktig för det aktuella djurslaget bör det kontrolleras att den mäts dagligen och hålls inom lämpliga nivåer.

Försöksdjur som hålls utomhus kan behöva väderskydd vid ogynnsam väderlek året runt. Detta kan vara exempelvis värmebölja, kyla, kraftig vind och nederbörd. Se så att utrymmena är anpassade för det aktuella djurslaget.

FöDj 7. Ljud och vibrationer i djurutrymmena är av godtagbar nivå och frekvens

Kontrollen bör omfatta:

- att ljud inte har sådan nivå eller frekvens att det påverkar försöksdjurens välbefinnande negativt.

Vägledning

Mät bullernivån med ljudnivåmätare om du bedömer att miljön där försöksdjuren hålls är bullrig. Ljudnivån ska mätas på de platser där försöksdjuren vistas och har tillgång till. Tänk på att olika djurslag hör inom olika frekvensområden.

Tänk på att exempelvis fläktar, datorer eller lysrörsarmaturer kan alstra ljud med ultraljudsfrekvenser som är obehagliga för vissa djurslag. En bärbar fladdermusdetektor kan användas för att mäta ultraljud om behov finns. Fläktar och liknande kan ha olika tidsintervall för när de är i gång. Be att de slås på om de är avstängda.

FöDj 8. Ljus och belysning är tillräcklig för skötsel och tillsyn och dess frekvens och periodicitet är lämplig för de försöksdjur som hålls

Kontrollen bör omfatta:

- att belysning finns och att den är tillräcklig för att tillsyn av försöksdjuren ska kunna utföras utan svårigheter oavsett tid på dygnet,
- att ljuset anpassas så att dygnet delas upp i dag och natt på ett sätt som motsvarar försöksdjurens naturliga dygnsrytm, och
- att ljusnivån är anpassad till försöksdjurens behov.

Vägledning

Många försöksdjursanläggningar är godkända utan dagsljusinsläpp. De ansvariga för försöksdjursanläggningen ska vid behov kunna visa att utrymmet är godkänt utan fönster. Det ska då framgå av ansökningshandlingarna eller beslutet för försöksdjursanläggningen att det inte var planerat att det skulle vara fönster i utrymmet.

Belysningen måste ge tillräckligt ljus för att exempelvis sjuka eller skadade försöksdjur ska kunna upptäckas.

Tänk på att det kan finnas försöksdjur som är särskilt ljuskänsliga eller har behov av särskilda ljusförhållanden, exempelvis albinodjur, fåglar och bläckfiskar.

FöDj 9. Rastning och tillgång till utomhusutrymme sker enligt djurslagsspecifika bestämmelser

Kontrollen bör omfatta:

- att utrymmet för utevistelse stämmer överens med godkännandet av försöksdjursanläggningen,
- att utomhusutrymmet uppfyller djurslagsspecifika krav med avseende på måttbestämmelser, inredning och berikning, och
- att det finns förutsättningar att uppfylla de särskilda krav på regelbunden utevistelse för de djurslag som omfattas av detta.

Vägledning

För hundar, primater och vissa lantbruksdjur finns krav på regelbunden utevistelse i olika former. Jordbruksverket kan ha godkänt försöksdjursanläggningen utan utomhusutrymme. De ansvariga för försöksdjursanläggningen ska vid behov kunna visa vad som gäller för den aktuella anläggningen. Det ska då framgå av ansökningshandlingarna eller beslutet för försöksdjursanläggningen.

För hundar som inte har tillgång till utomhusutrymme ska det finnas rutiner för rastning med lämpliga intervall. För hundar och primater som har tillgång till utomhusutrymme ska det finnas lämpliga skydd mot nederbörd, vind och sol. I utomhusutrymmen för hundar ska dessutom marken vara dränerad och det ska finnas tillgång till upphöjda liggplatser.

Tänk på att hästar dagligen ska ges möjlighet att röra sig fritt i sina naturliga gångarter, det är dock inget krav att rastningen ska ske utomhus.

FöDj 10. Lagerutrymmen och behållare för foder och strö stämmer överens med godkännandet för försöksdjursanläggningen och hålls tillfredsställande rena

Kontrollen bör omfatta:

- att det finns förutsättningar att förvara foder, strömedel och bobyggnads- eller bottenmaterial på ett sätt så att en god hygienisk kvalitet kan upprätthållas,
- att de skyddas mot skadedjur och insektsangrepp så långt som möjligt,
- att lagerutrymmet hålls tillfredsställande rent, och
- att behållare och anordningar för foder och vatten hålls tillfredsställande rena.

Vägledning

Ett tecken på bristande förvaring är exempelvis om foder eller strömedel är möjligt, innehåller gifter samt är dammigt.

Tänk på att lagerutrymmet ska vara skyddat från försöksdjur som kan komma lösa på försöksdjursanläggningen.

FöDj 11. Rengörings- och diskutrymmen stämmer överens med godkännandet för försöksdjursanläggningen och hålls tillfredsställande rena

Kontrollen bör omfatta:

- att lokalerna inte ändrats på ett sätt som påverkar djurskyddet, och
- att lokalerna hålls tillfredsställande rena.

Vägledning

Rutiner för hantering så att smutsig respektive ren disk aldrig blandas bör finnas.

FöDj 12. Lokaler för djurförsök och operativa ingrepp stämmer överens med godkännandet för försöksdjursanläggningen och hålls tillfredsställande rena

Kontrollen bör omfatta:

- att de rum som angetts som lokaler för djurförsök och operativa ingrepp på försöksdjursanläggningens godkännande endast används som sådana,
- att lokaler för ingrepp innehåller den utrustning som krävs för den typ av verksamhet som ska bedrivas,
- att lokalerna inte ändrats på ett sätt som påverkar djurskyddet, och
- att lokalerna hålls tillfredsställande rena.

Vägledning

Lokaler och utrymmen som endast är godkända för korttidsförvaring ska inte användas för permanent hållande av försöksdjur. Hur lokalerna får användas framgår i godkännandet för försöksdjursanläggningen.

FöDj 13. Försöksdjuren ges tillräckligt med lämpligt foder av god kvalitet. Fodret presenteras så att det uppfyller djurens beteendebehov

Kontrollen bör omfatta:

- att fodret innehåller tillräckligt med näring för det enskilda försöksdjuret,
- att fodret presenteras så att försöksdjuren kan äta på ett naturligt sätt och uppfyller försöksdjurens beteendebehov,
- att fodret är anpassat efter det djurslag som utfodras,
- att fodret har god hygienisk kvalitet, och
- att det finns rutiner för hur utfodringen av försöksdjuren går till.

Vägledning

Det foder som används ska vara anpassat efter djurslaget. Fodret ska vara presenterat så att det ger försöksdjuren möjlighet att äta på ett för djurslaget

naturligt sätt. Fodret ska även presenteras så att försöksdjurens beteendebestånd tillgodoses. Hur detta bör göras beror på djurslag men kan exempelvis handla om att låta försöksdjuren söka föda på ett sätt som liknar det naturliga för djurslaget.

Tänk på att det kan finnas djurförsök som syftar till att försöksdjuren ska bli magra eller feta samt djurförsök som innebär att försöksdjuren ska äta foder som vanligtvis inte är lämpligt.

Alla försöksdjur ska normalt sett ges möjlighet att äta och dricka i en lugn miljö utan att bli störda eller stressade av andra djur eller människor. Om flera försöksdjur utfodras tillsammans ska de kunna äta utan att störas av varandra. Utfodringen ska vara anpassad så att konkurrens mellan försöksdjuren begränsas.

Tänk på att vissa djurslag har särskilda behov kopplade till utfodringen, exempelvis har många gnagare snabb ämnesomsättning.

FöDj 14. Försöksdjuren har fri tillgång på dricksvatten av god kvalitet och anpassat för arten

Kontrollen bör omfatta:

- att försöksdjuren har fri tillgång till dricksvatten av god kvalitet,
- att dricksvattnet presenteras på ett för försöksdjuren lämpligt sätt, och
- att rutinerna för vattning av försöksdjuren är tillfredsställande.

Vägledning

Försöksdjur ska normalt sett ges fri tillgång till dricksvatten. Tänk på att det kan finnas försöksdjur som ingår i djurförsök där dricksvattentillgången är begränsad. Detta ska då framgå av det djurförsöksetiska godkännandet.

Om försöksdjuren ges vatten i vattenflaskor, fråga hur ofta vattnet byts och hur man kontrollerar att vattennipparna fungerar. Om vattning sker på så sätt att det finns risk att vattnet fryser under den kalla årstiden ska det även finnas en rutin för hur detta undviks.

FöDj 15. Det finns en plan för berikning av försöksdjurens miljö

Kontrollen bör omfatta:

- att en plan för berikning av försöksdjurens miljö har tagits fram och uppdateras vid behov,
- att planen är framtagen av försöksdjursveterinären eller experten och i samråd med etolog, om sådan finns knuten till verksamheten, och
- att berikningsplanen tar hänsyn till försöksdjurens artspecifika och individuella behov och de djurslagsspecifika krav som finns.

Vägledning

Planen ska innehålla information om alla djurslag och vilken typ av berikning de ska ha samt eventuella undantag om sådana finns. Kontrollera att berikningsplanen och dess innehåll är tillfredsställande.

Eventuellt kan det behöva finnas stamspecifika krav exempelvis för hårlösa försöksdjur eller för viss typ av djurhållning exempelvis då försöksdjur av någon anledning måste hållas individuellt eller i samband med avel. Berikningen får inte vara utformad eller bestå av sådant som kan skada försöksdjuren.

FÖDj 16. Inredning och berikning för landlevande försöksdjur är anpassad efter försöksdjurens behov, följer framtagen berikningsplan och djurslagsspecifika bestämmelserKontrollen bör omfatta:

- att berikningsplanen följs i praktiken,
- att rutiner som finns kring berikning följs, och
- att berikningen är anpassad efter artens behov.

Vägledning

Syftet med berikningen är att den ska tillföra något positivt till försöksdjuren. Berikningen ska därför innebära en höjning av välfärden hos försöksdjuren.

Berikning ska finnas i tillräcklig omfattning för alla individer och vara anpassad efter djurslaget. Om berikning består av någon form av förbrukningsmaterial är det viktigt att detta byts ut och ersätts regelbundet. Berikningen kan även med fördel

bytas ut mot en helt ny typ av berikning med jämna mellanrum. Det ska finnas tillräckligt med gömställen för arten.

Hur foder presenteras för försöksdjuren kan även ses som en berikning, om det innebär att försöksdjuren exempelvis får en ökad sysselsättning i jakten på mat.

Tänk på att den djurförsöksetiska nämnden kan ha medgett undantag från kravet på berikning. Kontrollera mot det aktuella djurförsöksetiska godkännandet om du hittar avvikelser från planen. Dessa undantag gäller endast under pågående djurförsök och inte som standard.

Om berikningen inte anpassas till det artspecifika behovet kan det i värsta fall försämra försöksdjurens välfärd.

FöDj 17. Försöksdjuren har tillgång till lämpliga boplatser med tillgång till strö och bäddmaterial

Kontrollen bör omfatta:

- att försöksdjur har tillgång till lämpligt strö och bäddmaterial,
- att försöksdjur har tillgång till lämpliga vilo- och sovplatser, och
- att djurslagsspecifika bestämmelser är uppfyllda.

Vägledning

Tänk på att vissa djurslag har särskilda krav på exempelvis bomaterial och bolådor. Bolådorna ska vara utformade så att de möjliggör att försöksdjuren kan söka skydd och dra sig undan vid behov.

FöDj 18. Vattenförsörjning, vattenkvalitet och klimat för hel- och halvakvatiska försöksdjur är anpassade efter försöksdjurens behov och toleransgränser

Kontrollen bör omfatta:

- att vattnets beskaffenhet, såsom exempelvis pH-värde eller salthalt, kontrolleras dagligen och vilka rutiner som finns för detta. Plötsliga förändringar av vattnets beskaffenhet ska undvikas om inte djurslaget är särskilt anpassad till sådana förändringar,

- att vattentemperaturen är anpassad för djurslagets behov, och
- att syresättning, koldioxidavgång och temperaturutjämning i vattnet underlättas om det behövs.

Vägledning

Det ska finnas rutiner för hur och med vilket intervall vattenkvaliteten kontrolleras. Då vattenbyte genomförs ska det ske stegvis och inte allt på en och samma gång. Vattenparametrarna ska vara anpassade efter respektive djurslag. I vissa fall kan det behövas lämpliga anordningar för kompletterande syresättning som exempelvis en luftpump med luftsten eller en cirkulationspump.

FöDj 19. Reservsystem och larmsystem finns och fungerar tillfredsställande

Kontrollen bör omfatta:

- att det i försöksdjursanläggningar med värmesystem och mekanisk ventilation finns larm som varnar för över- och undertemperaturer samt fel på larmanordningen,
- att larmanordningarna fungerar, och
- att reservsystem finns i de fall det krävs.

Vägledning

Tänk på att det inte finns ett generellt krav på larmanordningar vid försöksdjurshållning, utan det är beroende på om försöksdjursanläggningen är beroende av automatiska system för värme och ventilation.

Med över- och undertemperaturer menas temperaturer som är över respektive under den förväntade temperaturen.

Det kan vara lämpligt att fråga om verksamheten anpassat ljudet från larmsystemet så att det ligger utanför försöksdjurens känsliga hörselområde.

Försöksdjursanläggningar som är beroende av elektricitet eller mekanisk utrustning behöver även ha reservsystem om inte säkerheten för försöksdjuren kan upprätthållas på annat sätt.

Det är föreståndaren som ska se till att larmanordningar fungerar.

FöDj 20. Automatiska system och anordningar ses till i tillräcklig omfattning

Kontrollen bör omfatta:

- att det finns rutiner för utförandet av tillsynen av automatiska system, och
- att vatten och fodersystem fungerar.

Vägledning

Det bör kontrolleras att vattenflaskor, ventilation, syresättnings- och temperaturutjämningsanordningar samt rengöringsfilter fungerar och kontrolleras i tillräcklig utsträckning. Fråga om hur funktionen och renheten kan upprätthållas i djurutrymmena.

Om det finns risk att vattenledningar fryser under den kalla årstiden ska vattentillgången kontrolleras regelbundet och det ska finnas en plan för hur försöksdjuren ska få vatten om det händer. Man bör testa ett urval av exempelvis vattennippel eller vattenkoppar och foderautomater så att de fungerar.

FöDj 21. Avel och uppfödning sker enligt djurslagsspecifika bestämmelser. Kompletterande inrednings- och berikningskrav följs

Kontrollen bör omfatta:

- att försöksdjuren hålls i enlighet med djurslagsspecifika måttbestämmelser som gäller vid avel,
- att kompletterande inrednings- och berikningskrav följs,
- att övriga djurslagsspecifika bestämmelser för avel och uppfödning följs,
- att bolådor finns, och
- att avvänjning inte sker för tidigt.

Vägledning

För flera djurslag finns särskilda bestämmelser för avel och uppfödning. Detta kan gälla exempelvis måttbestämmelser, krav på bolådor och bobyggnadsmaterial samt specificerade avvänjningstider. Kontrollen bör även innefatta rutiner för avvänjning av ungarna från föräldradjuren, detta får inte ske under tiden ungarna fortfarande behöver omvårdnad av modern eller likvärdig ersättare för henne.

FöDj 22. Sjuka och skadade försöksdjur ges nödvändig vård och kan vid behov tas om hand i särskilt utrymme

Kontrollen bör omfatta:

- att försöksdjur med skador eller sjukdomar som inte är en del av ett djurförsök och inte är behandlingsbara avlivas på ett ur djurskyddssynpunkt acceptabelt sätt,
- att det ska finnas möjlighet att hålla sjuka eller skadade försöksdjur avskilt och på ett sätt som underlättar försöksdjurets återhämtning,
- att försöksdjursveterinären anlitas vid behov, och
- att försöksdjursveterinären och övrig personal för journal över behandlingar av försöksdjuren.

Vägledning

Sjukdom eller skador hos försöksdjur som är en del av ett djurförsök ska ha godkänts av en djurförsöksetisk nämnd. Avvikelse som upptäcks bör därför alltid kontrolleras mot det djurförsöksetiska godkännandet. Om det finns skador på försöksdjuren, som inte är en del av djurförsöket, ska dessa skador behandlas i enlighet med djurskyddslagen. Vid misstankar om missförhållanden kan det vara lämpligt att genomföra en närmare kontroll av dessa försöksdjur med hjälp av checklistan för djurförsök.

Iakta försöksdjuren och se om det finns försöksdjur som har obehandlade sår eller uppvisar ett avvikande beteende. Diskutera eventuella avvikelser med försöksledaren eller djurvårdare. Är det ett försöksdjur som håller på att återhämta sig efter ett ingrepp som omfattas av ett djurförsöksetiskt godkännande? Kan avvikelser i beteende eller fysiologi samt vissa skador bero på djurförsöket? Är det du iakttagit något som djurvårdare eller försöksledare själv uppmärksammat? Dokumenteras avvikelser i journalen?

Vissa försöksdjursstammar kan ha förändringar i utseende, hälsa eller beteende som är specifika för den stammen.

FöDj 23. Avlivning av försöksdjur sker med godkända metoder och av utbildad och kompetent personal enligt gällande bestämmelser

Kontrollen bör omfatta:

- att avlivning som inte är en del av djurförsöket genomförs med godkända metoder,
- att uppgifter om avlivning dokumenteras i försöksdjurets journal, och
- att den som bedövar eller avlivar ett försöksdjur har rätt utbildning.

Vägledning

Den som bedövar eller avlivar ett försöksdjur ska vara väl förtrogen med den bedövnings respektive avlivningsmetod som ska användas samt vet vilken avlivningsmetod som är tillåten att använda till respektive djurslag. Personal som avlivar försöksdjur ska övervakas när de utför sina uppgifter till dess att de har visat att de har den kompetens som krävs.

Avlivning som inte är en del av ett djurförsök ska genomföras med godkända metoder. En djurförsöksetisk nämnd kan godkänna avlivningsmetoder som avviker från föreskriften under ett djurförsök. Jordbruksverket har möjlighet att meddela undantag från de avlivningsmetoder som är godkända enligt föreskrifterna om det finns särskilda skäl. I sådana fall ska verksamheten kunna uppvisa ett beslut från Jordbruksverket.

Efter avlivning ska det alltid ske en kontroll av att försöksdjuret verkligen är dött.

Uppgifter kring avlivning och dödsorsak ska dokumenteras i försöksdjurets journal.

FöDj 24. Operativa ingrepp som inte är en del av ett djurförsök utförs enligt gällande bestämmelser

Kontrollen bör omfatta:

- att ingreppen utförs enligt gällande föreskrifter angående exempelvis bedövning, rutiner, och kontroll efter ingreppen.

Vägledning

Huvudregeln är att operativa ingrepp som inte är en del av ett djurförsök endast får utföras av veterinärmedicinska skäl och under översyn av försöksdjursveterinär eller av behörig personal.

På en försöksdjursanläggning ska det finnas skriftliga instruktioner för exempelvis bedövning, narkos, sedering, smärtlindring, kirurgiska ingrepp inklusive pre- och postoperativ vård samt avlivning.

FöDj 25. Försöksdjuren behandlas väl och sköts enligt skötselplanen

Kontrollen bör omfatta:

- att försöksdjuren hanteras korrekt av personalen,
- att försöksdjuren är tillfredställande rena, och
- att försöksdjuren har ett godtagbart hull med tanke på djurslag/ras/stam.

Vägledning

Vid godkännande av en försöksdjursanläggning krävs att skötselrutiner finns framtagna. Att dessa arbetsinstruktioner finns och är aktuella kontrolleras i FöDj 26.

Diskutera skötselrutiner med ansvarig i verksamheten. Fråga om rutiner för burbyten, utfodring, rengöring, hantering av försöksdjuren och jämför med arbetsinstruktionen. Fråga om den följs och fungerar i praktiken samt är lätt tillgängliga för all personal.

Vid hantering av fisk och bläckfisk ska detta ske utan att de avlägsnas från vattnet om så är möjligt. Vid behov av hantering utanför vattnet ska detta begränsas till ett minimum och utrustning som kommer i kontakt med försöksdjuret ska vara fuktad. För fisk gäller att hantering ska begränsas även i vattnet.

En indikation på att försöksdjur inte mår bra kan exempelvis vara att gnagare slutar att putsa sig och ser raggiga och smutsiga ut i pälsen. Om sådana förändringar uppmärksammas kan det vara anledning till en närmare kontroll.

Tänk på att vissa djurstammar är genetiskt modifierade eller framavlade så att de är magrare eller fetare än vanligt för att kunna utnyttja deras tillstånd inom forskningen. Dessutom kan det finnas djurförsök som har som mål att undersöka

under- eller övervikt. Om sådana försöksdjur ingår i ett djurförsök bör det vara beskrivet i det djurförsöksetiska godkännandet, ”Valet av djurart, ras och stam”. Avvikelse som inte är del av ett djurförsök och som inte beror på försöksdjurens genetiskt förändrade fysiologi ska kunna uppmärksammas och åtgärdas. Observera att viktnedgång ofta finns med som en punkt vid bedömning om avbrytningspunkten har uppnåtts.

Att kontrollera alla försöksdjur på individnivå i en stor verksamhet är inte alltid nödvändigt. Det viktigaste är att göra en översiktlig kontroll i samband med att man går runt och tittar i de olika djurrummen. Titta in i burarna och be personalen ta ut burar om du ser något du vill kontrollera närmare.

FÖDj 26. Det finns en arbetsinstruktion för skötsel, samt information om hur försöksdjuren skyddas vid oväntade händelser, 3R principen och om de djurarter och stammar som finns

Kontrollen bör omfatta:

att det på försöksdjursanläggningen finns:

- en arbetsinstruktion med en plan för försöksdjurens skötsel,
- information om hur försöksdjuren ska skyddas vid oväntade händelser av betydelse ur djurskyddssynpunkt,
- information om 3R-principen, och
- information om de djurarter och stammar som finns på försöksdjursanläggningen.

Vägledning

I samband med godkännandet av en försöksdjursanläggning ska det finnas skötselrutiner. Denna instruktion för försöksdjurens skötsel ska dock uppdateras vid behov och hållas aktuell. Planen kan exempelvis innehålla rutiner för utfodring, vattentilldelning, rengöring av djurutrymmen, utrustning, klimat-och miljöförhållanden såsom belysning, uppvärmning, luftfuktning och vattenrening. Den bör även innehålla rutiner för exempelvis tillsyn av försöksdjurens hälsotillstånd samt skötsel och andra åtgärder som ska vidtas för försöksdjur som är sjuka.

Arbetsinstruktion för försöksdjurens skötsel samt övrig information enligt lagstiftning kan vara samlad i ett dokument eller uppdelat i flera olika. Denna

dokumentation ska finnas lätt tillgänglig för all personal som arbetar med försöksdjuren. Den kan vara antingen analog eller digital, huvudsaken är att alla har tillgång till en uppdaterad version. Det är föreståndaren som ansvarar för att dokumentationen finns lättillgänglig för personalen.

Det bör även finnas kontaktuppgifter till föreståndare och försöksdjursveterinär, samt andra relevanta personer i dokumentationen.

FöDj 27. Tillsyn av försöksdjuren och kontroll av miljöförhållandena där försöksdjuren vistas sker tillräckligt ofta

Kontrollen bör omfatta:

- att tillsyn av försöksdjuren sker minst en gång dagligen (två gånger dagligen för primater) och anpassas till försöksdjurens situation,
- att tillsynen dokumenteras,
- att miljöförhållanden där försöksdjuren vistas kontrolleras dagligen, och
- att det för försöksdjursanläggningar med primater finns permanenta övervakningssystem.

Vägledning

Det är viktigt att tillsynen anpassas efter den försöksdjurshållning och de djurförsök som bedrivs och genomförs så grundligt att brister och missförhållanden upptäcks. Det är dock inte alltid nödvändigt att plocka ut och öppna burarna för att göra tillsynen.

Tillsyn ska alltid ske så att försöksdjuren störs så lite som möjligt. Vid avel av gnagare kan tillsynen vara störande för honan och de nyfödda ungarna. Tänk på att primater ska ha tillsyn minst två gånger dagligen samt att det ska finnas övervakningssystem som underlättar tillsynen av primaterna, exempelvis kameraövervakning.

Brister som kan relateras till försöksdjurens välfärd kan ofta hänföras till punkten tillsyn. Sjuka försöksdjur som inte tas om hand eller avlivas, trasiga inredningar, otillräckligt eller smutsigt strömedel och bristande hygien i övrigt är exempel som kan tyda på bristande tillsyn.

Tillsynsansvaret omfattar en handlingsplikt, det vill säga att tillsynen inte är acceptabel om problem har observerats men inte åtgärdats. En tydlig anvisning om hur krav på tillsyn av djur enligt 2 kap. 4 § djurskyddslagen (2018:1192) ska tolkas finns i regeringens proposition 2017/18:147, s. 95 om ny djurskyddslag.

FöDj 28. Sociala försöksdjur hålls i stabila grupper av kompatibla individer

Kontrollen bör omfatta:

- att djurslag som ska hållas i grupp inte hålls individuellt,
- att det finns lämpliga rutiner för sammansättning av grupper, exempelvis i samband med avvänjning, och
- att grupper av försöksdjur hålls stabila och att individer inte flyttas mellan grupper mer än nödvändigt.

Vägledning

Kontrollen bör omfatta att djurarter som inte är naturligt solitära ska hållas i grupp. Under vissa förutsättningar kan det ändå vara motiverat att hålla vissa individer ensamma. Man bör se så att inga individer verkar fara illa av grupphållningen exempelvis i grupper med hög nivå av aggressiva interaktioner mellan försöksdjuren eller att något försöksdjur håller sig för sig själv i hög grad.

Det ska även finnas en plan för hur försöksdjuret ska återinföras i par/grupphållning, undantaget är hamster som får hållas individuellt. Även mushannar i avel kan vara svåra att hålla tillsammans på grund av revirhävande beteende och stor skaderisk. Däremot kan de hållas i avelspar eller avelstrio med honor.

Om försöksdjuren i gruppen inte är kompatibla och man inte kan förändra miljön så att försöksdjurens välbefinnande kan säkras bör försöksdjuren omplaceras i nya grupper. Förändringar i grupper ska göras på ett för försöksdjuren lämpligt sätt.

Inga sociala försöksdjur får hållas individuellt utan godtagbar anledning. Om man av något skäl måste hålla enskilda försöksdjur individuellt bör man ge den individen tillgång till kompletterande berikning samt bibehålla syn, hörsel, lukt eller känselkontakt med andra försöksdjur. Anledningen till att enskilda individer hålls individuellt ska vara journalförd.

Om inte annat framgår av de djurslagsspecifika bestämmelserna ska alltså försöksdjur som inte är naturligt solitära hållas i stabila sociala par eller grupper av

kompatibla individer. Trots detta får försöksdjur hållas individuellt om någon av föreskriftens angivna förutsättningar för undantag från gruppållning är uppfyllda.

FöDj 29. Märkning av försöksdjur sker enligt tillåtna metoder. Primater, hundar, katter och kaniner har individuell identitetsmärkning

Kontrollen bör omfatta:

- att primater, hundar och katter har individuell permanent identitetsmärkning, och
- att endast godkända märkningsmetoder använts.

Vägledning

Den individuella identitetsmärkningen ska göras senast i samband med avvänjning eller så snart försöksdjuret anländer till försöksdjursanläggningen. Om inte – kontrollera om det finns undantag för att det inte är gjort. Det är föreståndaren som ska kontrollera att märkning av alla försöksdjur utförs enligt 12 kap. (SJVFS 2025:28). Tatuering, frysmärkning, öronbrickor och mikrochip är godkända metoder.

FöDj 30. Det finns skriftliga instruktioner om förebyggande djurhälsovård, djurskyddsrelaterade åtgärder samt bedömning av försöksdjurens fysiska och psykiska välbefinnande

Kontrollen bör omfatta:

att det på en försöksdjursanläggning finns skriftliga instruktioner för:

- regelbundna hälsokontroller och hälsoinventeringar,
- mikrobiologisk övervakning,
- hantering av sjukdomsutbrott,
- definitioner av hälsoparametrar,
- introduktion av nya försöksdjur på anläggningen,
- bedövning,
- narkos,

- sedering,
- smärtlindring,
- kirurgiska ingrepp inklusive pre- och postoperativ vård,
- avlivning,
- bedömning av försöksdjurens fysiska och psykiska välbefinnande inklusive tillvänjnings- och träningsprogram anpassade för försöksdjuren och djurförsöken, och
- rutiner för hygien.

Vägledning

Skriftliga instruktioner ska även tas fram för verksamheter som bedrivs utanför en försöksdjursanläggning där den typen av åtgärder som beskrivs under rubriken ”Kontrollen bör omfatta” utförs.

I de fall det inte bedrivs verksamhet som kräver åtgärder behöver inte en skriftlig instruktion tas fram.

Försöksdjursveterinären eller experten ansvarar för att ta fram instruktioner om verksamhetens förebyggande djurhälsovård. Föreståndaren ska se till att instruktionerna följs.

Instruktionen för bedömning av försöksdjurens fysiska och psykiska välbefinnande ska tas fram av försöksdjursveterinären eller experten i samråd med etolog om sådan finns knuten till verksamheten. Instruktionen bör innehålla information om exempelvis tecken på ohälsa och smärta hos de djurarter som finns inom verksamheten samt bedömningsmallar eller andra instruktioner för hur försöksdjurens lidande ska bedömas.

FöDj 31. Journal förs för alla försöksdjur i verksamheten, innehåller de uppgifter som krävs, förs kontinuerligt samt bevaras i minst fem år

Kontrollen bör omfatta:

- att det förs journal över alla ryggradsdjur (individuellt eller i grupp),
- att det på lämpligt sätt säkerställs att journalen innehåller de uppgifter som krävs,
- att journalen förs kontinuerligt och att det inte finns avbrott i journalföringen,
- att det förs individuell journal för primater, hundar, katter och kaniner,

- att det går att följa försöksdjuren där det finns krav på individuell journalföring genom hela livet,
- att journalerna bevaras i minst fem år från det att djurförsöket avslutats, och
- att föreståndaren kontrollerar att personalen som arbetar med försöksdjuren för journal.

Vägledning

Tänk på att det för försöksdjur som kommer från uppfödningar utanför EU kan vara svårt att följa vad som hänt försöksdjuren innan de kom till EU. Man kan därför inte i alla lägen kräva det för sådana försöksdjur.

Journal får föras gemensamt för en grupp försöksdjur under förutsättningen att de omfattas av samma djurförsöksetiska godkännande och utsätts för samma försöksåtgärder samt hålls i samma utrymme, det vill säga i samma bur, box, rum eller liknande. Detta gäller dock inte för primater, hundar, katter och kaniner som alltid ska ha en individuell journal.

Alla åtgärder som försöksdjuren utsätts för ska journalföras. Detta gäller åtgärder både inom och utanför djurförsök. Journalen ska vara lätt att tyda och det ska vara enkelt att följa vad ett försöksdjur utsatts för över tid.

Föreståndaren ska kontrollera att journal förs.

FöDj 32. Dokumentation såsom journaler, tillstånd, arbetsrutiner samt skriftliga planer förvaras lätt tillgängliga för personalen

Kontrollen bör omfatta:

att följande dokument finns tillgängliga i lokalerna för dem som deltar i försöksdjursverksamheten:

- journaler,
- beslut om verksamhetstillstånd,
- beslut om godkännande av försöksdjursanläggningen,
- djurförsöksetiska godkännanden för de djurförsök som bedrivs inom verksamheten, och
- skriftliga planer som kontrollerats i FöDj 30.

Vägledning

All dokumentation rörande försöksdjuren ska finnas tillgänglig för personalen som arbetar med försöksdjuren. Informationen kan finnas antingen på papper eller i digital form. Det ska vara tydligt vilka försöksdjur som berörs av de olika tillstånden om flera sådana finns på en och samma försöksdjursanläggning. Det är föreståndaren som ansvarar för att dessa dokument och tillstånd finns lätt tillgängliga för personal.

FöDj 33. Det finns instruktioner för åtgärdande av brister i byggnader och utrustning, åtgärder vid nödsituationer och beredskapsplaner för försöksdjurens hälsa och välbefinnande när djurhållningen brister

Kontrollen bör omfatta:

- att det finns instruktioner för hur eventuella brister i byggnader och utrustning ska motverkas och åtgärdas,
- att det finns instruktioner om åtgärder vid nödsituationer uppsatta på väl synliga platser, och
- att det finns beredskapsplaner för att säkerställa försöksdjurens hälsa och välbefinnande när väsentliga delar i djurhållningen brister.

Vägledning

Att det finns en lätt tillgänglig skriftlig instruktion för vem man ska kontakta och hur man bör agera vid exempelvis driftstopp eller brand. Föreståndaren ansvarar för att dessa instruktioner finns lätt tillgängliga för personal.

Om några försöksdjur är extra känsliga ska det finnas en plan för hur de försöksdjuren ska hanteras. Det kan exempelvis innebära att försöksdjuren avlivas eller flyttas till en annan försöksdjursanläggning.

FöDj 34. Bristande efterlevnad av gällande bestämmelser och djurförsöksetiska godkännanden dokumenteras och lämpliga åtgärder vidtas

Kontrollen bör omfatta:

- att föreståndaren har en rutin för att dokumentera eventuella överträdelser av regelverket eller det djurförsöksetiska godkännandet,
- att brister dokumenteras på lämpligt sätt samt vilka åtgärder som vidtagits för att rätta till bristande efterlevnad, och
- att lämpliga åtgärder vidtas vid överträdelser.

Vägledning

Verksamheten ska kunna visa upp att det finns en rutin för att dokumentera eventuella överträdelser av regelverket. Det ska framgå vilka åtgärder som vidtagits för att rätta till bristande efterlevnad i de fall det upptäckts brister. Tillståndshavaren är ytterst ansvarig att se till att lämpliga åtgärder vidtas vid bristande efterlevnad. Det är föreståndaren som ska lämna all den information som behövs för att säkerställa att verksamheten följer gällande lagstiftning till tillståndshavaren. Föreståndaren ska även se till att de djurförsöksetiska godkännandena följs.

FöDj 35. Det finns en plan för socialisering inför utplacering efter djurförsök

Kontrollen bör omfatta:

- att det finns en plan för hur försöksdjur som ska utplaceras ska socialiseras, och
- att det vid behov finns ett rehabiliteringsprogram innan vilda försöksdjur återförs till sin ursprungliga livsmiljö.

Vägledning

Om försöksdjur ska placeras i hem ska en plan för hur försöksdjuren ska socialiseras innan utplacering finnas.

FöDj 36. Föreståndare finns tillgänglig, har insyn i verksamheten och har den utbildning och kompetens som behövs för verksamheten

Kontrollen bör omfatta:

att föreståndare:

- är med och samråder i planeringen av ett djurförsök. De ska även vara deltagare i djurskyddsorganet,
- övervakar försöksdjurens välbefinnande och skötsel,
- ska se till att försöksledaren vid planering av djurförsöket särskilt överväger 7 kap. 6 § 1–4 (SJVFS 2025:28),
- ser till att det finns aktuella arbetsinstruktioner för hur eventuella brister i byggnader och utrustning ska motverkas och åtgärdas, samt andra arbetsuppgifter av betydelse ur djurskyddssynpunkt,
- tar ansvar för att kraven för utbildning, fortlöpande vidareutbildning och kompetens följs, och
- kontrollerar att försöksledaren förhindrar och i förekommande fall stoppar onödigt lidande för försöksdjuren.

Vägledning

Det kan finnas en eller flera föreståndare. Om det finns fler än en föreståndare ska det finnas en tydlig delegationsordning där det framgår vem som ansvarar för vilka uppgifter.

Föreståndaren ska finnas tillgänglig i tillräcklig omfattning och ha behörighet som krävs för att kunna fullfölja sitt ansvar. Detta kan exempelvis handla om att föreståndaren har tillgång till alla lokaler som är aktuella för verksamheten så möjlighet finns att uppfylla sitt ansvar. Det kan även gälla tillgång till digitala system eller andra dokumentationssystem där information om utbildning eller annan dokumentation finns.

Föreståndaren ska själv ha utbildning enligt 6 kap. (SJVFS 2025:28) samt kontrollera att kraven om utbildning, fortlöpande vidareutbildning och kompetens följs. Föreståndaren ska kontrollera att personalen har nödvändig kompetens för sina arbetsuppgifter.

FöDj 37. Försöksdjursveterinär eller expert finns tillgänglig och har den utbildning och kompetens som behövs för verksamheten

Kontrollen bör omfatta:

- att försöksdjursveterinären eller experten går att kontakta och är knuten till verksamheten,
- att försöksdjursveterinären eller experten har den utbildning och kompetens som krävs, och
- att det finns rutiner för hur försöksdjursveterinären ska kontaktas vid akutfall utanför normal arbetstid eller då det krävs veterinär tillsyn rutinmässigt vid dessa tider.

Vägledning

Försöksdjursveterinären eller experten ska helst vara placerad på försöksdjursanläggningen där djurförsöken genomförs eller så nära att han eller hon kan besöka försöksdjursanläggningen med kort varsel och har möjlighet att delta i tillsynen då detta krävs.

Försöksdjursveterinären måste vara behörig att arbeta som veterinär i Sverige och ska ha genomgått utbildning motsvarande den som utformar djurförsök.

Expertens ska ha utbildning motsvarande kraven för den som utformar djurförsök och den erfarenhet och kompetens som krävs för verksamheten.

Försöksdjursveterinären eller experten ska vidareutbildas fortlöpande.

FöDj 38. Etolog finns tillgänglig och har den utbildning och kompetens som behövs för verksamheten

Kontrollen bör omfatta:

- att etologen går att kontakta och är knuten till verksamheten, och
- att etologen har den utbildning och kompetens som krävs.

Vägledning

En etolog ska ha en examen inom zoologi eller husdjursvetenskap med etologisk inriktning. Etologen ska dessutom ha erfarenhet av primatetologiskt arbete samt utbildning minst motsvarande kraven för den som utformar djurförsök. Etologen ska kontaktas vid behov och finnas på plats i den utsträckning som verksamheten kräver. I de fall ärenden med primater hanteras i djurskyddsorganet ska en etolog sitta med.

FöDj 39. Det finns tillräckligt med personal och resurser så att arbetsuppgifterna kan utföras enligt gällande bestämmelser

Kontrollen bör omfatta:

- att det finns tillräckligt mycket personal i förhållande till den verksamhet som bedrivs.

Vägledning

Det är viktigt att personalstyrkan står i relation till det arbete som ska utföras enligt gällande bestämmelser och till verksamhetens omfattning vid varje försöksdjursanläggning. Indikationer på en för liten personalstyrka kan exempelvis vara bristfällig skötsel av försöksdjur eller djurutrymmen.

FöDj 40. Personalen har den utbildning och kompetens som krävs för uppgiften

Kontrollen bör omfatta:

- att all personal uppfyller kraven på utbildning och kompetens för det arbete de utför,
- att utbildning och kompetens kan styrkas med intyg eller motsvarande,
- att personalen kontinuerligt vidareutbildas och att detta kan styrkas, och
- att märkning endast utförs av personal med genomgången utbildning och tillräcklig kompetens.

Vägledning

Verksamheten bör kunna visa upp att personalen har rätt utbildning och kompetens. Innehållet i de olika momenten i utbildningen kan anpassas efter vilka djurarter den som utbildas kommer att arbeta med och om den som utbildas kommer att sköta försöksdjur, utföra djurförsök, utforma djurförsök eller avliva försöksdjur. Utbildningen i praktiska moment behöver endast innebära användning av försöksdjur i de fall den som går utbildningen kan komma att utföra sådana moment själv. Del av utbildningen i praktiska moment kan ske genom arbete under övervakning.

En grundläggande utbildning och kompetens inom försöksdjursvetenskap enligt 6 kap. (SJVFS 2025:28) är viktigt för att verksamhetsutövarna ska förstå vad man får göra, men också vilka begränsningar som lagen ger. Rätt kompetens i teorin är dock inte tillräckligt för dem som ska utföra praktiskt arbete utan det ska även fungera praktiskt. Om det finns brister i försöksdjurshållningen kan det vara ett tecken på att den praktiska kompetensen bland personalen inte är tillräcklig.

Fortlöpande vidareutbildning ska utföras kontinuerligt under hela verksamhetsutövarens karriär. Det är viktigt att utbilda sig inom nya och förbättrade tekniker, samt att upprätthålla sin kompetens och praktiska färdigheter på ett bra sätt. Fortlöpande vidareutbildning bör anpassas efter individen. En försöksdjurstekniker kanske har merparten av sin vidareutbildning på praktiska färdigheter medan en försöksledare som inte längre arbetar praktiskt med försöksdjuren lägger merparten av sin vidareutbildning på nya mer skonsamma tekniker inför planering av nya djurförsök. Om en verksamhet använder metoder som inte anses vara de som är mest skonsamma för försöksdjuren bör verksamheten kunna motivera användandet av metoden, annars kan detta tyda på att det inte läggs tillräcklig tid på fortbildning inom 3R området.

Verksamheten, ytterst tillståndshavaren, bör kunna styrka att tillräcklig tid läggs på utbildning och träning, exempelvis genom att de visar tillståndshavarens plan för utbildning inom verksamheten, utbildningsbevis, intyg på praktiska färdigheter eller motsvarande. Försöksledaren ansvarar för att personal som arbetar på deras djurförsöksetiska godkännande är utbildad och kompetent. Föreståndaren ska kontrollera att kraven om utbildning följs. Båda dessa roller, tillsammans med tillståndshavaren som är ytters ansvarig, bör därför kunna redogöra för hur utbildning och träning utförs inom verksamheten.

FöDj 41. Ett djurskyddsorgan finns inom verksamheten och består av rätt kompetenser

Kontrollen bör omfatta:

- att verksamheten har inrättat ett djurskyddsorgan eller ingår i ett större djurskyddsorgan, och
- att djurskyddsorganet har en lämplig sammansättning av föreståndare, försöksdjursveterinär eller expert, forskare och representanter för personal som vårdar försöksdjuren. Även etolog ska ingå vid bedömningar i verksamheter med primater. Även representanter för andra yrkeskategorier eller flera från de redan nämnda kan ingå i djurskyddsorganet.

Vägledning

Det är den i verksamhetstillståndet utpekade föreståndaren som ska sitta med i djurskyddsorganet. Det är inte nödvändigt att just försöksdjursveterinären som anges i verksamhetstillståndet är en del av djurskyddsorganet om verksamheten har flera försöksdjursveterinärer kopplade till sig. På universitet eller större företag med samma tillståndshavare för många olika verksamhetstillstånd kan man välja att ha ett djurskyddsorgan för alla verksamheter alternativt att det finns flera separata djurskyddsorgan för olika typer av verksamheter. Exempelvis kan man ha ett djurskyddsorgan för medicinsk forskning och ett för zoologisk forskning eller motsvarande. Vid uppfödning, tillhandahållande eller förvaring av försöksdjur behöver inte någon forskare ingå i djurskyddsorganet.

FöDj 42. Djurskyddsorganet fullgör sina uppgifter och för journal över råd och bedömningar

Kontrollen bör omfatta:

- att journal förs över djurskyddsorganets råd och ställningstagande som görs i anslutning till råden,
- att djurskyddsorganet har regelbundna möten,
- att djurskyddsorganet tar fram och granskar de interna rutinbeskrivningar som ska finnas inom verksamheten, och
- att tillståndshavaren får ge djurskyddsorganet ytterligare uppgifter om rådgivning och framtagande av rutiner.

Vägledning

Djurskyddsorganet ska föra journal över alla sina råd och ställningstaganden i anslutning till råden. Föreståndaren ska se till att journalerna sparas i minst tre år efter den dag de löpt ut och på begäran görs tillgängliga för bland annat länsstyrelsen.

FöDj 43. Framställning av- och avel med genetiskt modifierade försöksdjur sker efter godkännande från djurföröksetisk nämnd

Kontrollen bör omfatta:

- att de uppgifter kring metoder som angetts i det djurföröksetiska godkännandet följs.

Vägledning

Framställning av nya stammar av försöksdjur med modifierad arvs massa omfattas alltid av kravet på djurföröksetisk prövning om gentekniska, kemiska eller andra liknande metoder används.

Bevarande av en stam av försöksdjur med modifierad arvs massa genom avel omfattas också av kravet på djurföröksetisk prövning, dock endast i de fall där försöksdjur kan orsakas lidande. Avel av stammar som man vid fenotypisk karaktärisering kunnat visa inte medför lidande omfattas inte av kravet på djurföröksetisk prövning. Annan avel av stammar med en fenotyp som kan medföra lidande för försöksdjuren omfattas av kravet på djurföröksetisk prövning oavsett framställningsmetod. Upprätthållande av en stam omfattar även sådana stammar som tillkommit genom selektion eller spontan mutation om deras fenotyp kan innebära lidande.

På en försöksdjursanläggning med omfattande avels verksamhet är det lämpligt att göra stickprovskontroller snarare än att kontrollera hela avels verksamheten.

FöDj 44. Vid genbestämning av genetiskt modifierade försöksdjur används icke invasiva metoder eller överbliven vävnad från märkning alternativt metod som godkänts av djurföröksetisk nämnd

Kontrollen bör omfatta:

- att icke invasiva metoder eller överbliven vävnad används vid genbestämning,
- att djurföröksetiskt godkännande finns för genbestämning som kräver vävnadsprov eller andra invasiva metoder, och

- att skelett- eller broskdelar inte skadats vid provtagning.

Vägledning

Vid framställning eller avel med genetiskt modifierade försöksdjur krävs ofta ett vävnadsprov för att bestämma försöksdjurens genupsättning.

Tänk på att överbliven vävnad från märkning får användas utan djurförsöksetiskt godkännande. Om genbestämningen kräver vävnadsprov eller andra invasiva metoder krävs djurförsöksetiskt godkännande.

Prover för genbestämning får endast tas så att brosk- och skelettdelar inte skadas, så långt det är möjligt. Det djurförsöksetiska godkännandet kan medge undantag från detta.

FÖDj 45. Stämmer det att inga övriga brister upptäcktes vid kontrollen?

I checklistan kan du notera andra brister som du upptäckt under kontrollen men som inte har passerat in under någon av de ovanstående punkterna.

FÖDJ 46. Försöksdjursanläggningen är utformad och sköts så att försöksdjur som hålls på anläggningen inte kan rymma

Kontrollen bör omfatta:

- att endast behörig personal har tillträde till försöksdjursanläggningen,
- att djur utanför försöksdjursanläggningen förhindras att ta sig in, och
- att försöksdjur på försöksdjursanläggningen inte kan rymma.

Vägledning

Kontrollera att försöksdjursanläggningen är säker så att inte obehöriga kan ta sig in i lokalerna exempelvis genom säker in- och utpassering. Säkerställ att inga djur varken kan ta sig in eller ut från försöksdjursanläggningen. Lämpliga barriärer ska finnas för att förhindra att försöksdjur tar sig ut och behöver anpassas efter djurslaget.

FÖDJ 47. Om det finns mer än en föreståndare i verksamheten, finns det en tydlig delegationsordning med ansvarsfördelning mellan olika föreståndare

Kontrollen bör omfatta:

- att det finns en delegationsordning om det finns mer än en föreståndare.

Vägledning

Kontrollera att delegationsordningen har en tydlig ansvarsfördelning där man kan följa vilken föreståndare som ansvarar för vilka arbetsuppgifter.

FÖDJ 48. Om det finns mer än en försöksdjursveterinär eller expert i verksamheten, finns det en tydlig delegationsordning med ansvarsfördelning mellan olika försöksdjursveterinärer eller experter

Kontrollen bör omfatta:

- att det finns en delegationsordning om det finns mer än en försöksdjursveterinär eller expert.

Vägledning

Kontrollera att delegationsordningen har en tydlig ansvarsfördelning där man kan följa vilken försöksdjursveterinär eller expert som ansvarar för vilka arbetsuppgifter.

FÖDj 49. Försöksdjur av arter som är inkompatibla eller kräver olika miljöförhållanden hålls åtskilda

Kontrollen bör omfatta:

- att arter som är inkompatibla inte hålls i samma rum, och

- att rovdjur och bytesdjur inte hålls inom syn-, lukt- eller hörhåll för varandra.

Vägledning

Exempel på vanligt förekommande arter som är inkompatibla är råttor och mus då dessa bedöms vara rov- och bytesdjur.

Djurslagens olika behov avgör vilka miljöförhållanden som krävs. Tänk på att förhållanden som gynnar ett djurslag kan vara störande för ett annat.

FöDj 50. Det finns utrymmen där nya försöksdjur som kommer till försöksdjursanläggningen kan isoleras till dess att deras hälsotillstånd har fastställts

Kontrollen bör omfatta:

- att det finns ett utrymme där försöksdjur kan isoleras.

Vägledning

Utrymmet ska omfattas av ett anläggningsgodkännande och ha kapacitet att hålla nya försöksdjur som kommer till försöksdjursanläggningen. Utrymmet ska kunna uppfylla smittskydds krav och att smitta inte kan komma ut till övriga försöksdjur som befinner sig på försöksdjursanläggningen. Exempelvis bör möjlighet till tvätt, sanering och ombyte finnas.

FöDj 51. Utrymmen där hel- och halvakvatiska försöksdjur hålls är tillräckligt stora

Kontrollen bör omfatta:

- att djurutrymmena är minst så stora att alla försöksdjur samtidigt och utan hinder kan stå, röra sig och ligga med normala kroppsställningar,
- att utrymmena är i enlighet med måttbestämmelserna, och
- att eventuella avvikelser från måttbestämmelser under ett djurförsök har godkänts av en djurförsöksetisk nämnd.

Vägledning

De djurförsöksetiska nämnderna har möjlighet att medge undantag från bestämmelser angående djurhållning under ett djurförsök. En närmare kontroll kan göras stickprovsvis eller i samband med kontroll av ett specifikt djurförsök.

Kontrollen ska ske mot de beslut som finns. Därför är det viktigt att ta del av beslutet inklusive besiktningsprotokollet för en försöksdjursanläggning innan den kontrolleras. Ibland kan det vara nödvändigt att även titta på ansökningshandlingarna för att veta vad som gäller för försöksdjursanläggningen.

FöDj 52. Inredning och berikning för hel- och halvkvatiska försöksdjur är anpassad efter försöksdjurens behov, följer framtagna berikningsplan och djurslagsspecifika bestämmelser

Kontrollen bör omfatta:

- att berikningsplanen följs i praktiken,
- att rutiner som finns kring berikning följs, och
- att berikningen är anpassad efter artens behov.

Vägledning

Syftet med berikningen är att den ska tillföra något positivt till försöksdjuren. Berikningen ska därför innebära en höjning av välfärden hos försöksdjuren.

Berikning ska finnas i tillräcklig omfattning för alla individer och vara anpassad efter djurslaget. Om berikning består av någon form av förbrukningsmaterial är det viktigt att detta byts ut och ersätts regelbundet. Berikningen kan även med fördel bytas ut mot en helt ny typ av berikning med jämna mellanrum. Det ska finnas tillräckligt med gömställen för arten.

För verksamhet med bläckfisk behövs en lämplig och tillräcklig mängd fysiska, kognitiva och sensoriska stimuli för att möjliggöra ett brett spektrum av artspecifika beteenden. Exempelvis att öppna en burk eller lösa ett problem för att få mat, stimulera lekbeteende som att flytta runt föremål eller undersöka nya objekt.

Kraven på berikning gäller inte om särskilt god hygien krävs vid lekförsök och hållande av yngel.

Hur foder presenteras för försöksdjuren kan även ses som en berikning, om det innebär att försöksdjuren exempelvis får en ökad sysselsättning i jakten på mat.

Tänk på att den djurförsöksetiska nämnden kan ha medgett undantag från kravet på berikning. Kontrollera mot det aktuella djurförsöksetiska godkännandet om du hittar avvikelser från planen. Dessa undantag gäller endast under pågående djurförsök och inte som standard.

Om berikningen inte anpassas till det artspecifika behovet så kan det i värsta fall försämra försöksdjurens välfärd.